

Aktuality z judikatury
Evropského soudu pro lidská práva

Hromadné tajné sledování

Monika Hanych
Kancelář vládního zmocněnce

Seminář Justiční akademie
Kroměříž, 2. listopadu 2021

BIG BROTHER WATCH A OSTATNÍ PROTI SPOJENÉMU KRÁLOVSTVÍ

č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15

[link HUDOC](#)

CENTRUM FÖR RÄTTVISA PROTI ŠVÉDSKU

č. 35252/08

[link HUDOC](#)

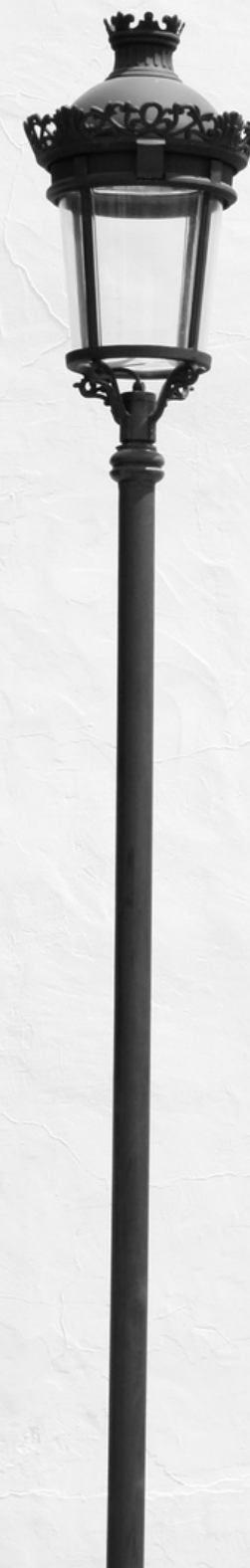
ZOLTÁN VARGA PROTI SLOVENSKU

č. 58361/12, 25592/16 a 27176/16

[link HUDOC](#)

KOMPARACE ESLP A SDEU ČESKÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA

Obsah

Pojetí hromadného sledování

SDEU

plošný sběr dat v rozporu
s Listinou EU

výjimka:

sběr pro účely národní
bezpečnosti, ale hrozba musí
být vážná, aktuální, dočasná,
ne preventivně, záruky

ESLP (+ BENÁTSKÁ KOMISE)

„hromadné odposlechy mají pro státy zásadní
význam při identifikaci hrozeb pro národní
bezpečnost“

„zachycení a uložení komunikace
a souvisejících dat se týká velkého množství
osob, ale sama o sobě nepředstavuje nijak
významný zásah do práv“

ESLP vs. SDEU

ESLP judikatura k hromadnému sledování:
Big Brother Watch proti Spojenému království
Centrum för rättvisa proti Švédsku

Big Brother Watch proti Spojenému království: úvodní poznámky

- požadavek striktní nezbytnosti a důvodného podezření opuštěn (Szabo and Vissy, § 73; Roman Zakharov), důraz na užitečnost a potřebnost hromadného sledování
- identifikace nových hrozeb (terorismus, obchod s drogami, obchod s lidmi či kybernetické útoky)
- cílené vs. hromadné sledování
- nesledují se konkrétní komunikační zařízení, ale na jednotlivce se cílí užitím silných filtrů (selektorů), např. e-mailem

Prostor pro uvážení států u hromadného sledování

- Široký prostor při rozhodování států, jak nejlépe dosáhnout legitimního cíle ochrany národní bezpečnosti vč. zvolení hromadného sledování
- Nutné adekvátní a účinné záruky: zásahy do práv způsobené tajným sledováním omezeny na nezbytné v demokratické společnosti
- Prostor pro uvážení států je však užší během samotného hromadného sledování

Big Brother Watch proti Spojenému království: 3 druhy zachytávání elektronické komunikace

A.

hromadné
zachytávání
elektronické
komunikace

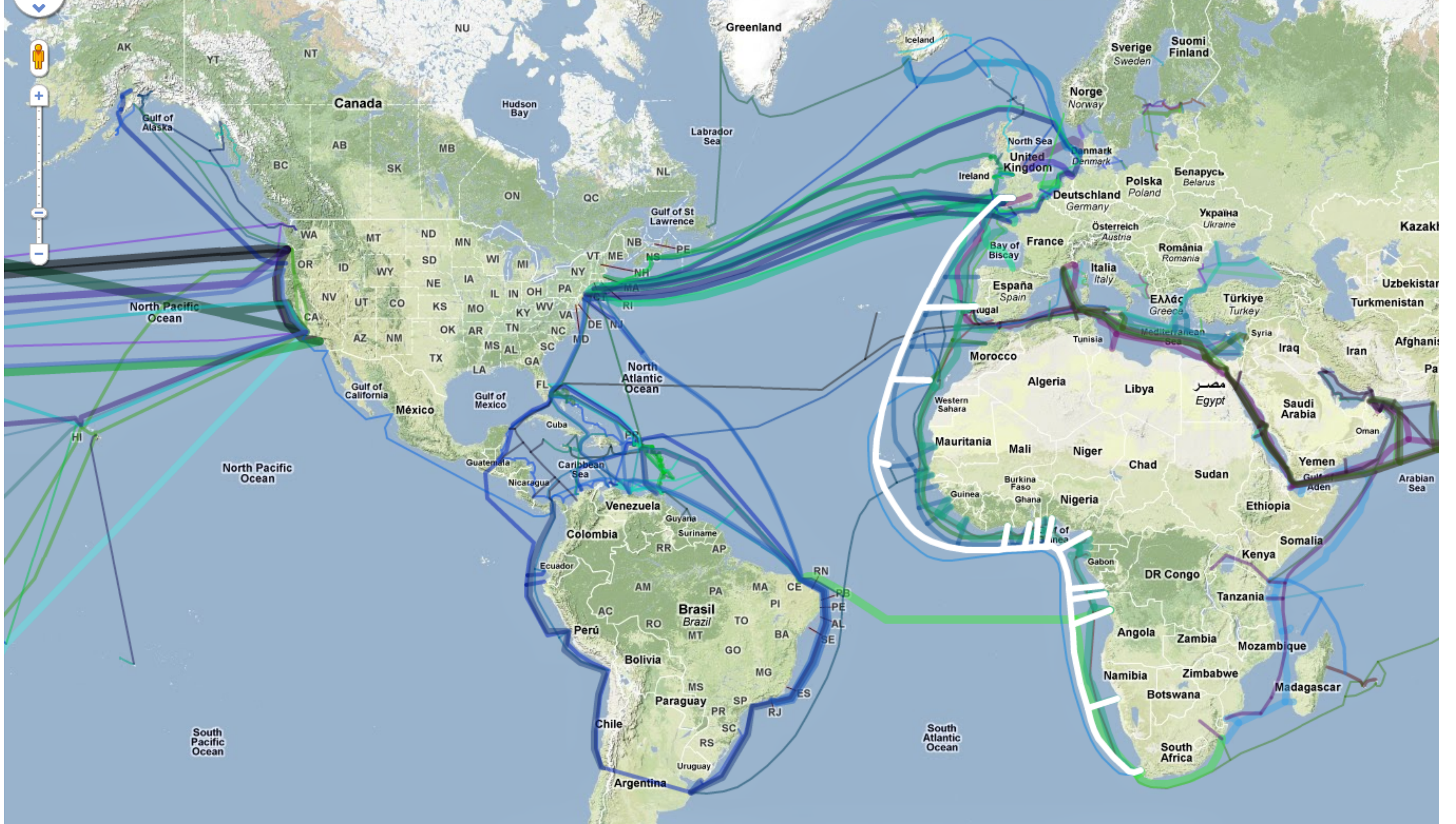
B.

získávání informací
od zpravodajských
služeb třetích států

C.

získávání
komunikačních dat
od poskytovatelů
komunikačních služeb

- Active Cables
- Future Cables

WACS (14 Landings, 14000km, 5.12Tbps)
 (Click to see details on right)

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace:

4 fáze hromadného sledování

zachycení a uložení
komunikace
a souvisejících dat

filtrování
zachycených dat

analýza vybraných
dat zpravodajcem

uložení dat,
zpracování
a použití získaných
informací,

včetně sdílení
s třetími subjekty

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: obecné zásady (článek 8 Úmluvy)

- zákon dostupný a předvídatelný
- pravidla pro užití tajného sledování jasná a podrobná: adekvátní vodítka pro jednotlivce
- zákonnost spojena s nezbytností
- záruky proti zneužití

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: minimální požadavky u trestních řízení

1. povaha trestných činů, které mohou sledování odůvodnit
2. vymezení kategorií osob, které mohou být sledovány
3. omezení délky sledování
4. pravidla pro zkoumání, použití a uchovávání získaných dat
5. pravidla pro předávání dat třetím subjektům
6. okolnosti vymazání či zničení dat

+ dohled nad výkonem sledování, oznamování sledování dotčeným osobám a prostředky nápravy

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: změny pro hromadné sledování

~~1. povaha trestných činů, které mohou sledování odůvodnit~~

~~2. vymezení kategorií osob, které mohou být sledovány~~

3. omezení délky sledování

4. pravidla pro zkoumání, použití a uchovávání získaných dat

5. pravidla pro předávání dat třetím subjektům

6. okolnosti vymazání či zničení dat

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: (nové) požadavky pro hromadné sledování

1. důvody povolení hromadného sledování
2. okolnosti, za nichž může být zachycena komunikace určitého jednotlivce
3. proces udělení povolení sledování
4. proces výběru, zkoumání a použití zachycených dat
5. opatření při předání dat třetím subjektům
6. omezení délky sledování, uchovávání dat a okolností zničení dat
7. proces a způsob dohledu nezávislého orgánu a pravomoci pro řešení porušení
8. proces následného nezávislého přezkumu a pravomoci pro řešení zjištěných porušení

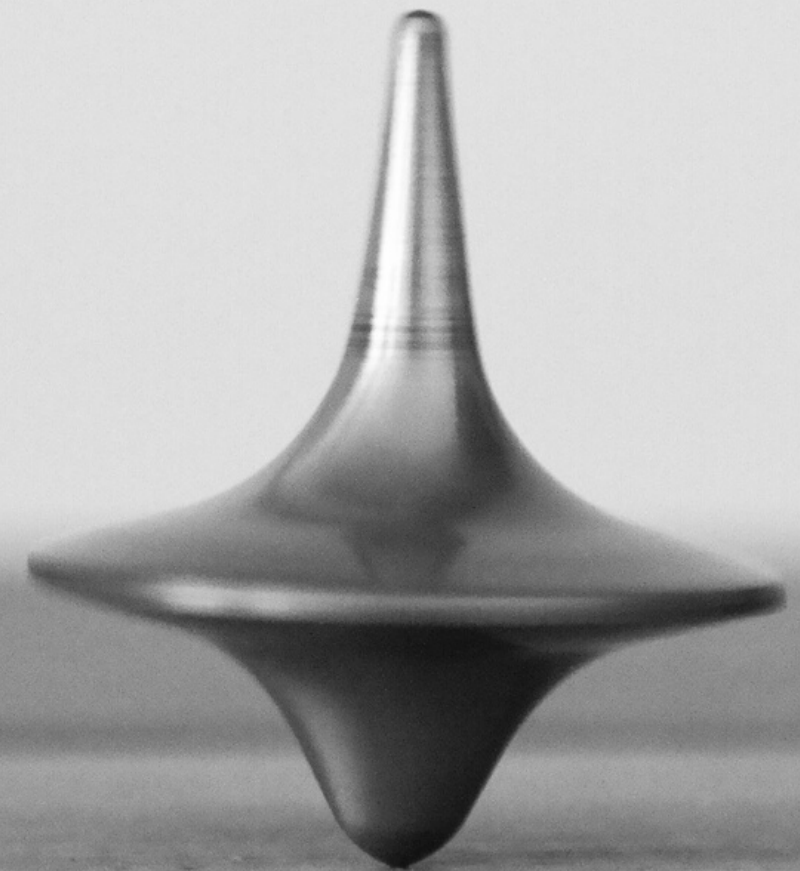
A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: požadavky pro předávání dat třetím státům

- jasné vymezení okolností předání ve vnitrostátním právu
- předávající stát se musí ujistit, že ve státě, kam jsou data předávána, existují záruky proti zneužití a nepřiměřeným zásahům
- u důvěrných dat musí existovat zesílené záruky
- předání dat musí podléhat nezávislé kontrole

Přiměřenost?

...does not necessarily mean that the receiving State must have comparable protection to that of the transferring State; nor does it necessarily require that an assurance is given prior to every transfer.

§ 362 Big Brother Watch

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: (nové) požadavky pro hromadné sledování

1. důvody povolení hromadného sledování
2. okolnosti, za nichž může být zachycena komunikace určitého jednotlivce
3. proces udělení povolení sledování
4. proces výběru, zkoumání a použití zachycených dat
5. opatření při předání dat třetím subjektům
6. omezení délky sledování, uchovávání dat a okolností zničení dat
7. proces a způsob dohledu nezávislého orgánu a pravomoci pro řešení porušení
8. proces následného nezávislého přezkumu a pravomoci pro řešení zjištěných porušení

1) šíře a vymezení důvodů povolení sledování

- čím širší důvody, pro něž lze sledování povolit, tím větší je riziko zneužití
- i široce definované důvody sledování ok, pokud ostatní záruky dostatečné

2) okolnosti, za nichž může být zachycena komunikace určitého jednotlivce

- hromadné sledování zaměřeno na nosiče
- zaměření na nosiče s přeshraniční komunikací je dostatečně předvídatelné

3) proces udělení povolení sledování

- schválení orgánem, který je nezávislý na výkoné moci
- nutné podrobné zdůvodnění žádostí
- nutná podrobná specifikace
- Big Brother: absence posouzení přiměřenosti filtrů k užití, absence zvýšených záruk při použití silných filtrů zaměřených na identifikovatelné jednotlivce - musí podléhat přechozímu internímu a i nezávislému externímu schválení

4) proces výběru, zkoumání a použití zachycených dat

- jen vybraná komunikace
- písemné odůvodnění, proč nezbytné a proč daná informace nemůže být získána jinými prostředky
- požadavek přiměřenosti a nezbytnosti
- bezpečný způsob skladování a přístup jen osob s bezpečnostní prověrkou a jen v rozsahu, který je pro jejich potřeby nezbytný.

5) opatření při předání dat třetím subjektům

- omezený přístup k zachyceným datům, jak okruhu osob, tak rozsahu přístupu
- bezpečnostní prověrka a data zpřístupněna jen v nezbytné míře
- orgány třetích států mohou s daty zacházet jen v nezbytném rozsahu a nesmějí je předat dalším subjektům, ledaže je tak výslovně dohodnuto se zpravodajskou službou, která je původcem
- data musí být zničena, jakmile již nejsou potřeba
- na proces předávání dohlíží nezávislý komisař a přezkoumává ho i IPT

6) délka sledování, uchovávání dat a jejich ničení

- omezení platnosti povolení ke sledování i uchovávání dat
- žádost o prodloužení musí být odůvodněná
- žádoucí jsou kratší lhůty (spíše měsíce než roky)

7) dohled

- nezávislý orgán
- rozsah kontrol komisaře musí pokrýt všechny fáze sledování, jejich přiměřenost, výběr nosičů i filtrů, používání filtrů i nakládání se zachyceným materiálem, včetně jeho předávání třetím subjektům
- dohled: dostatečný, nezávislý a účinný

8) následný přezkum

- nezávislý orgán
- pravomoc přezkoumat nejen sledování jako takové, ale i předávání dat třetím subjektům
- aspekt veřejnosti, informovanosti

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: související komunikační data

- ESLP hodnotí stejně jako hromadné sledování a jeho záruky (výše)
- 2 rozdíly: není nutný souhlas ministra + lze uchovávat data po několik měsíců
- Big Brother - shrnutí nedostatků: absence předchozího interního a nezávislého schválení silných filtrů a vyhledávacích algoritmů, nepředvídatelnost lhůt v právních předpisech

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: závěry ESLP

- hromadné sledování je pro státy k identifikování hrozeb pro národní bezpečnost životně důležité
- hromadné sledování vs. zneužití práv jednotlivců na respektování soukromého života
- nutné dostatečné a účinné záruky od počátku do konce sledování
- zejména nutné: povolení nezávislým orgánem, vymezení kategorií filtrů, interní schválení užití silných filtrů
- Big Brother Watch: porušení článku 8 Úmluvy

A. hromadné zachytávání elektronické komunikace: sledování novinářů (článek 10 Úmluvy)

- privilegovaná komunikace, hrozba odhalení zdroje
- použití silných filtrů = domovní prohlídka
- nezávislý a nestranný orgán jako dohled (ideálně soud)
- soud / nezávislý orgán musí posoudit, zda není možné sledovaného cíle dosáhnout méně invazivními prostředky
- pokud není zřejmé, že dojde k zachyc. novinářského materiálu, musí být povoleno následné uchovávání a analyzování - a musí existovat naléhavý veřejný zájem
- Big Brother Watch: porušení článku 10 Úmluvy

B. získávání informací od zpravodajských služeb třetích států (články 8 a 10 Úmluvy)

- odpovědnost států i za tyto informace
- musí být upraveno zákonem - předvídatelnost, vodítka
- záruky proti zneužití (stejně jako výše)
- nezávislý dohled a přezkum
- Big Brother Watch: neporušení čl. 8 a 10 Úmluvy

C. získávání komunikačních dat od poskytovatelů komunikačních služeb (články 8 a 10 Úmluvy)

- Big Brother Watch: zákon v rozporu s unijním právem, které mělo aplikační přednost
- rozpor s unijním právem v tom, že britské právo umožňovalo přístup ke komunikačním datům nikoli pouze v souvislosti s bojem proti závažné trestné činnosti, ale jakékoli trestné činnosti, a dále provedení bez předchozího přezkumu soudem či nezávislým a orgánem
- k článku 10 Úmluvy senát Soudu shledal porušení kromě výše uvedeného také v absenci soudního schválení přístupu ke komunikačním datům novináře vyjma případů, kdy jde přímo o žádost o odhalení zdroje
- porušení čl. 8 a 10 Úmluvy, odkaz na senátní rozsudek

Zoltán Varga

fotbalista

šachista

stěžovatel před ESLP

Zoltán Varga proti Slovensku (článek 8 Úmluvy): (téměř) neomezená moc zpravodajských služeb ke sledování

- ne hromadné a anonymní, ale cílené sledování (odposlech)
- ne přezkum zákona in abstracto, ale dle okolností případu
- 3x povolení k odposlechu
- existence zásahu: ano (3x povolení k odposlechu, zveřejněné materiály)
- zákonnost, legitimní cíl, přiměřenost

Zoltán Varga proti Slovensku: zákonnost

- zákon sice formálně umožňoval, ale provedení chybné:
- sice povolení soudem, ale bez kontroly obsahu a informací, diskrece SIS
- faktické nepřezkoumání soudem, zda okolnosti pro zásah trvaly
- fakticky neexistující účinné prostředky nápravy (neexistovala pravomoc správních soudů zasáhnout do výkonu povolení, nedopadal na to zákon o odpovědnosti státu za škodu)
- Porušení článku 8 Úmluvy: nejasnost pravidel pro soudy, chybějící proces pro implementaci existujících pravidel a jejich chybný výkon, nedozorování zničení materiálů, prakticky neomezená pravomoc SIS, bez možností ochrany a nápravy

Take away

Hromadné tajné sledování: rozdíly mezi judikaturou SDEU a ESLP

ESLP: normalizace hromadného sledování. Ale musí:

- existovat relevantní právní úprava (dostupná, předvídatelná, slučitelná se zásadami právního státu)

- sledovat legitimní účel

- obsahovat účinné a dostatečné záruky proti svévoli a zneužití

- být přiměřená sledovanému cíli

anotace najdete na:

eslp.justice.cz

- Roman Zakharov a ostatní proti Rusku (č. 47143/06, 4. 12. 2015)
- Weber a Saravia proti Německu (č. 54934/00, 26. 6. 2006)
- Liberty a ostatní proti Spojenému království (č. 58243/00, 1. 7. 2008)
- Szabó a Vissy proti Maďarsku (č. 37138/14, 12. 1. 2016)

- Zpráva Benátské komise o demokratickém dohledu nad bezpečnostními službami

- SDEU: Rozsudky DigitalRights Ireland Ltd v Minister for Communications & Others (C-293/12 a C-594/12), Tele2 Sverige AB (C-203/15), La Quadrature Du Net (C-511/18)

- FRA handbook on surveillance by intelligence services (vol. I a II)

- Kniha: Interception of Electronic Communications in the Czech Republic and Slovakia (R. Polčák a kol.)

- Článek o povolování odposlechu a jejich použitelnosti v trestním řízení

Kam dál?

Česká právní úprava

Zákon o zpravodajských službách, č. 153/1994 Sb.
Bezpečnostní informační služba
Úřad pro zahraniční styky a informace
Vojenské zpravodajství
(Orgán nezávislé kontroly zpravodajských služeb)

Zákon o trestním řízení soudním, č. 141/1961 Sb.
(trestní řád)
Odposlech a záznam telekomunikačního provozu
(„...nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak
nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně
ztížené.“) (§ 88)
Sledování osob a věcí (§158d)

Zákon o bezpečnostní informační službě,
č. 154/1994 Sb.

Zákon o vojenském zpravodajství, č. 289/2005 Sb.
Celní zákon, č. 242/2016 Sb.

Zákon o svobodném přístupu k informacím

Nepoužije se:

§ 11/4 a) + c) vyloučeno poskytnutí informací
sledování Policií a zprav. službami

HROMADNÉ SLEDOVÁNÍ A SPRÁVNÍ SOUDNICTVÍ?

U KOHO A JAK SE BRÁNIT?

The background of the image is a repeating pattern of security cameras mounted on a brick wall. The cameras are arranged in a grid-like fashion, with some pointing towards the viewer and others angled away. The overall color scheme is muted, with greys and browns.

DÍKY ZA POZORNOST

MONIKA HANYCH
mhanych@mzp.justice.cz